

A KREML KINCSEI

H 50 kocka

Összeállította:
RÉCZEI RÓBERT
és
FENYVES GYÖRGY

Szerkesztette:
RUZICKA JÓZSEFNÉ

MAGYAR DIAFILMGYÁRTÓ VÁLLALAT
Budapest

1. A Kreml, erődítmény a Moszkva-folyó partján. Kincsházában Európa egyik legrégebbi műkincs-anyagát őrzik. A cárok már a XIV. sz.-ban gyűjteményekbe rendezték kincseiket, de a szélesebb nyilvánosság csak 1806-tól láthatta őket. A Kincsház mai épülete 1851-ben készült el.
2. A több mint 14000 műkincsből filmünk a Kincsház eredeti felosztása szerint, 6 csoportban mutat be szemelvényeket.
 1. Fegyvergyűjtemény
 2. Állami és uralkodói jelvények
 3. Orosz arany és ezüst ötvöstárgyak
 4. Nyergek, kocsik, szerszámok
 5. Régi textíliák, díszruhák
 6. Külföldről származó követi ajándékok.

3. A fegyvergyűjtemény 4000-nél is több darabból áll. Egyik legrégebbi darabja ez a XIII. sz. elején készült sisak. Átmé-
rője 20 cm. Orosz mesterek vasból kovácsolták, s ezüstla-
pokkal díszítették. Belsejében ékes homloklapocska bizo-
nyítja, hogy Jaroszláv Vszevolodovics nagyherceg tulajdona
volt (élt a XIII. sz. elején).
4. XIII. sz.-i bizánci sisak. A magas kúp alakú vasfejfedőn
arany- és ezüstlapokba metszett, görögbetűs feliratok, nö-
vényi mintázatok és szentek alakjai láthatók. A sisak felte-
hetően III. Iván és Sophia görög hercegnő nászajándéka-
ként került orosz földre. Magassága: 30 cm. Súlya: 2,25 kg.
5. XV. sz. elején damaszkuszi acélból készült, 46 cm hosszú
vadászlándzsa. Ezüstlapokkal bevont, vadászcímerrel,
figurákkal díszített markolatán bemetszett felirat: „Borisz
Alekszandrovics nagyherceg tulajdona” (1425-61).

6. XVI. sz.-i sisak és páncélkesztyű damaszkuszi acélból aranylemezekkel, türkizekkel és más drágakövekkel díszítve. Inkább ünnepi alkalmakkor, mint csatamezőkön viselhették.
Tulajdonosa F. I. Msztiszlavszkij herceg volt.

7. A legendás Borisz Godunov cár páncélinge (középen). A XIV-XVI. sz.-ban kopjával, lándzsával, vérttel, karddal és buzogánnyal felfegyverzett katonák ilyen magas, csúcsban végződő sisakot hordtak. A páncélinget apró, lapított vaskarikákból kovácsolták össze. Súlya: 17 kg.

8. Vadászpuska (részlet). 1654-ben készült, Grigorij Vjatkin udvari fegyvermester műhelyében. Hossza: 151 cm. Kalibere 1,8 cm. Összesen 17 kg. Kakasa egy szörnyfej. (A puska tusába vadászcímereteket metszettek.)
Alekszej Mihajlovics cár tulajdona volt.

9. Díszszablya. Markolatát pálmával övezett győzelem-istennő alakjává formálták. Készült 1829-ben, a zlatouszti fegyvergyárban. Mestere: Iván Busujev. Valószínűleg emléktárgyként kapta valaki, aki harcolt a törökök ellen a várnai csatában (1828).
10. Tegez. 1628-ban orosz mesterek készítették. Mihail Fjodorovics cár galaöltözékéhez tartozott, gyémántokkal, rubinokkal, smaragdokkal gazdagon díszítették. A kirakásokban heraldikus állatok ismerhetők fel: sas, egyszarvú, griff stb. Valamennyi színes zománccal fedett.
11. Áttérünk a régi hatalmi szimbólumok, az uralkodói jelvények gyűjteményére. A legrégebbi cári korona, a Monomakhosz korona. A XIII. sz. végéről vagy a XIV. sz. elejéről származhat. Az első biztos adat: 1498-ban Dimitrij Ivanovicsot ezzel koronázták cárrá. Súlya 698 gr. A prémmel sze-

gélyezett korona zárt, sisakszerű cikkelyekből készült, aranylemezen filigrános és ékköves díszítéssel.

12. Iván cár koronája, a híres kazáni korona, a XVI. sz.-közepéről.
13. Iván elefántcsont-trónja a XVI. sz.-ból. Gazdag faragású, csodálni való díszítményein, történelmi és mitológiai jelene-tek figyelhetők meg.
14. Alekszej Mihajlovics cár gyémánttrónja. (Perzsa mesterek munkája, XVII. sz. második fele.) A különböző anyagok összedolgozásának remeke. Ezüst, arany, fém, fa, több színű festés, lakkozás, hímzés együttese. A drágakövekkel kirakott trónba 800 darab valódi gyémántot is beledolgoztak. Neve innen származik.
15. I. Péter cár gyémántkoronája. Készült: Moszkvában 1682–89 között. Nyolcszáz gyémántból virágformák, kétfejű sa-

sok, koronák rajzolódnak ki. A gyémántkirakás és csiszolás művészetének világhírű darabja.

16. Romanov cár országalmája. Magassága: 29 cm. Súlya: 1570 gr. Készült Konstantinápolyban, 1662-ben, Iván Jurjev műhelyében. Az aranyalapot virág-és gyümölcsformákban kirakott gyémántok díszítik. Másutt rubintokat és smaragdokat láthatunk. Az összhatás szépségét a színes mázak alkalmazása is növeli.
17. A Kincsház harmadik nagy gyűjteménye az orosz arany-és ezüstművesek munkáiból áll. Elsőnek egy templomi kelyhet mutatunk be. Dolgorukij herceg, (XII. sz.) Moszkva alapítója rendelte. A nemes formájú kehely a korai orosz kézművesség remeke.
18. A XV. sz. közepén a moszkvai ezüstművesek már mesterien alkalmazták a sodronyzománcozást, meg az ún. filigrán-

technikát és más bonyolult eljárásokat. A képen egy biblia borítója 1499-ből.

19. Jól érzékelhetjük a sodrott ezüstsálak gyönyörű mintáit, s a részleten jól látható, hogy a keresztrefeszített mögötti terület zománcozott.
20. Ezüsfüstölő a XV. sz.-ból. A négyzetes alaprajzú, gyönyörű füstölőt hosszú ideig a Kreml Mária-templomában használták. Oldalain bibliai jelenetek.
21. Bratyina, vagyis barátság-kupa a XVII. sz. első feléből. E többé-kevésbé gömb formájú, nagy méretű ivóedényt erjesztett italokkal töltötték meg, s kézről-kézre járt addig, míg mindenki a másik „barátja” nem lett. Jellegzetes, gyönyörű orosz ötvösmunka. Egy cári titkosírás-készítő kapta ajándékba „hűséges szolgálataiért”.
22. Templomi kehely 1664-ből. A neves bojárasszony, Anna II-

jinicsna Morozova készítette a csudovi kolostor számára. Kreml-i mesterek munkája. Gazdag díszítésének jellemzői: finom ornamentika, drágakövek és az arany mesterien megteremtett harmóniája.

23. Fedeles ivócsésze 1694-ből. I. Péter cár fiának, Alekszej Petrovics cárevicsnek készítették. A színarany, zománccal és drágakövekkel ékesített ivóedény a Kincsház egyik legtöbbször megcsodált darabja.
24. A híres „Meghatottság”-ikon. A XVII. sz. első harmadában készült művet drágakövek, gyöngyök és sokszínű zománcdíszítmények ékesítik. A fénylő ezüstalappal harmonizálnak a virágdíszítések, a drágakövek pedig a zománcok árnyalataihoz illeszkednek, ezáltal a kép összbenyomása felejthetetlen.
25. A XVIII. sz. óta Pétervár az ékszerművesség központja. Érdekes és kedvelt díszítómód az ún. Uszolje-zománc, fehér

alapon intenzív kék, zöld és halványsárga színezéssel, virágos keretben, orosz mesékből vett jelenetekkel. E csodálatos munkák szinte fametszetekre emlékeztetnek.

26. Uszolje-zománccal fedett biblia borító. A formák és a színek szépsége lenyűgöző. A négy nemeskő kiemeli a kompozíció szépségét és egyben hangsúlyozza a biblia borító közepén ábrázolt eseményt, de a sarkok felé is irányítja a figyelmet.
27. Nagy ezüstkehely 1685-ből. Nyizsnyij-Novgorodi (ma Gorkij) mesterek munkája. A fafaragásra emlékeztető ötvösdíszítések fantasztikus virágformákban, kerubfejekben, s allegorikus képekben, az ég, víz, tűz, föld szimbólumaiban jelennek meg.
28. A Pamety Azova cirkáló kis méretű pontos mása, 1891-ből. M. Perhin és J. Nyikolaj pétervári mesterek munkája. A tojás alakú kis tartóban akvamarin alapon áll az aranyból és

platinából készült modell; szépségével a rokokó ötvöseinek munkáját juttatja eszünkbe.

29. Aranyvonat platinamozdonnyal, (modell) 1900-ból. Ugyancsak M. Perhin és J. Nyikolaj mesterek munkája. A parányi méretű vonatot ezüstözött onixalap tartja. Az ablakok kristályból vannak, a mozdony lámpája rubin. Csak nagyítóval olvashatók el a kocsik feliratai is: „Hölgyeknek” – „Papoknak” – „Dohányzóknak” – „Szibériai D-vasút”.
30. A Kreml Kincsházának negyedik nagy gyűjteményében orosz és külföldi kocsik, nyergek, lószerszámok láthatók. Elsőnek ezt az 1682-ben készült virág- és növénymintás nyeret mutatjuk. Három moszkvai mester: Luka Mimrin, Sztjepan Fedotov és Larion Afanaszjev alkotása.
31. Dísznyergek a XVI–XVII. századból. Középen a német Andreas Mackensen munkáját látjuk és lengyel mesterek által

készített nyergeket. Az utóbbiakat huszárnyergeknek hívják.
III. Zsigmond lengyel király ajándékozta őket Borisz
Godunovnak.

32. A kiállított tárgyak anyag- és formagazdagságát jól szemlélteti ez a két XVII. sz.-i nyereg is. A bal oldali Mihail Fjodorovics cáré volt, a jobb oldali Fjodor Alekszejevics cáré.
33. Gyerekszán kocsiszekrénye a XVII. sz. második feléből. I. Péter utazott benne hároméves korában. A szán bevonata vörös alapon arany mintákkal ékesített bőr. A szánt állítólag pónik vontatták, és rajta törpék, a cárevics játszótársai utaztak az ifjú trónörökössel.
34. Jelizaveta Petrovna cárnő 10 ablakos szánja 1742-ből. Hossza: 6 méter. Benne asztalt és zöld posztóval bevont kényelmes üléseket találunk. A szánon a cárnőt a koronázásra három nap alatt 23 ló repítette Pétervárról Moszkvába.

35. Zárt, nagy kerekű díshintó 1757-ből. Razumovszkij hetman rendelte a cárnő részére Bournihall párizsi kocsikészítőnél. Hossza 9 méter. A kocsi aranyozott faragása rokokó stílusú. Oldalán a festmények a francia Boucher művei.
36. A gyűjtemény egyik legérdekesebb és legkorábbi darabja az az angol hintó, melyet Erzsébet angol királynő 1603-ban ajándékozott Borisz Godunov cárnak. A tölgyfából készült kocsi oldalain művészi domborműveket csodálhatunk meg.
37. Részlet II. Katalin cárnő gondola formájú, nyári kocsijáról (1795). Hátul, a nagy kerekek mellett aranyozott lovaglő figurák állnak. Gazdag, finom művű a faragás. Figyelmet érdemel a ló és a figura mozdulatainak nemes összhangja, szépsége.

38. A Kincsház ötödik gyűjteményében régi textíliák, díszruhák, terítők, faliszőnyegek tekinthetők meg. Ez az ún. pucsezi terítő, a Kincsház legrégebbi hímzése. Nevét Pucsezs városkáról kapta, melynek kézművesei és hímzői a XV. sz.-tól Európa-hírűek.
39. Az 1441-ben készült pucsezi terítő részlete. Az epervörös taftalapra varrt hímzés bibliai témát ábrázol. Az angyalokat arany- és ezüstsálakkal hímezték. A kompozíció szépsége ma is lenyűgöző.
40. Az orosz hímzőművészet egyik remeke, Nyikon pátriárka zakkosza 1654-ből. A kinagyított részleten jól megfigyelhető a hímzés, a gyöngy kivarrás mesteri technikája.
41. Pétervári gobelin, 1734-ből. 1717 és 1859 között Pétervárott működött egy gobelin-manufaktúra, amely többnyire ismert festők színes, kartonpapírra rajzolt mintái alapján

dolgozott.— A pétervári műhely egyik jellegzetes darabját látjuk.

42. A Kreml Kincsházának hatodik gyűjteményében külföldi követek ajándékait őrzik. Szinte egyedülálló ez a csaknem 30 kg-os, 71 cm magas, aranyozott ezüst leopárd-bortartó, amelynek feje levehető. Angol mester munkája 1601-ből.
43. Aranyozott ezüstkancsó. Az angol követ, John Merrick ajándékozta 1620-ban Mihail Fjodorovics cárnak.
44. Aranyozott ezüstkancsó. Londonban készült 1615–16-ban, feltehetően Robert Brook műhelyében.
45. Aranyozott ezüstsas. Cristoph Jamnitzer nürnbergi aranyműves készítette. A gyönyörű darab hosszabb ideig a dán király kincseskamrájában volt, ahonnan zálogba tették, s a zálogból 1628–29-ben került Arhangelszkbe, egy kiegyenlítettlen selyemszámla ellenértékeképpen.

46. Ünnepi ivócsésze a XVII. sz. első harmadából, nürnbergi mester munkája. IV. Keresztély dán király 1644-ben Mihail Fjodorovics cárnak ajándékozta. Az aranyozott ezüstalap állat- és emberfigurákkal díszített, s hegyszerűen emelkedik a lendületes vonalú korállágig. A csésze kínai porcelán.
A maga nemében egyedülálló, érdekes remekmű.
47. Aranyozott ezüstglóbusz. Ifj. Jacob Mores hamburgi műhelyének remeke. 1655. dec. 18-án X. Károly svéd király adatta át követével ajándékképpen Alekszej Mihajlovics cárnak. A Herkules figura gyönyörű, lendületes megformálása külön figyelmet érdemel. A XVII. sz.-ból három másik aranyglóbuszt őriznek itt.
48. Augsburgi vizeskancsó a XVII. sz. második feléből. Csiszolt hegyikristály-lapocskákból áll, arany- és ezüstoffalatban, zománccal díszített alapon türkizek, ametisztek, topázok

ékítik. 1675-ben Bécsből hozták ajándékba Alekszej Mihajlovics cárnak.

49. Kristály-boroskancsó a XVIII. sz. elejéről. F. Gondelach hesseni kristály- és üvegművész alkotása. Valószínűleg I. Péter 1716-os dániai látogatása alkalmából rendelték. A kancsó a Kreml Kincsházának egyik leghíresebb darabja.
50. Japán sas. Kifeszített szárnyainak távolsága 1,62 m. Tollazata csaknem 2000 elefántcsontlapocskából áll. A kompozíció háttere egy több részes hímzett spanyolfal, amelyen napfelkeltét, naplementét, és hullámzó tenger felett repkedő madarakat láthatunk.

Diafilm hny. 6356 – 300 pld.